



FISR2

STRUCTURAL REFORMS BETTER INTEGRATED
WITHIN FISCAL FRAMEWORKS

**(Bosna i Hercegovina):
Prepoznavanje ključnih prepreka za
konkurentnost i razvoj kao osnova
za artikulisanje prioriternih mjera
strukturnih reformi u ERP-u za
period od 2023. do 2025.**



EKSPERTI CEF-A

OKTOBAR 2022.

Struktura prezentacije

1. Uvodne napomene
2. Metodološki okvir za razmatranje ključnih prepreka za društveno-ekonomski razvoj
3. Ključne prepreke za društveno-ekonomski razvoj Bosne i Hercegovine prepoznate u različitim izvorima
4. Širi spektar ključnih prepreka za društveno-ekonomski razvoj Bosne i Hercegovine u kontekstu ERP-a za period 2023-2025.
5. Ključne prepreke za rast i konkurentnost Bosne i Hercegovine svedene na zahtjeve ERP-a za period 2023-2025.
6. Predlog strukture prioriternih reformskih mjera Bosne i Hercegovine u kontekstu ERP-a za period 2023-2025.

1. Uvodne napomene

- Još od početka globalne i evropske finansijske krize prije jedne decenije, u ERP-ovima se na ekonomski rast stavlja snažniji naglasak nego ranije
- Usljed toga, relativni značaj poglavlja ERP-a o strukturnim reformama bitno se povećao
- Da bi ozbiljno artikulirala svoje razvojne prioritete, jedna zemlja mora da zna koje su to ključne prepreke koje sprječavaju snažniji ekonomski rast
- Iz tog razloga je uvodno potpoglavlje poglavlja ERP-a o strukturnim reformama oduvijek bilo posvećeno preprekama za društveno-ekonomski razvoj
- Nažalost, Smjernice EK za izradu ovog potpoglavlja do nedavno su bile krajnje uopštene

1. Uvodne napomene

- U Smjernicama EK za izradu ERP-a za period 2022-2024. po prvi put su data detaljnija uputstva za izradu ovog potpoglavlja, a Smjernice EK za izradu ERP-a za period 2023-2025. ne razlikuju se značajnije od prethodnog izdanja ove publikacije
- U Smjernicama EK za izradu ERP-a za period 2023-2025. pravi se razlika između dva nivoa prepreka za konkurentnost i razvoj i sa njima povezanih prioriternih mjera strukturnih reformi
 - Postoje tri glavne prepreke i sa njima povezane prioritetne mjere strukturnih reformi. Od te tri prepreke, najmanje jedna bi trebalo da se odnosi na ljudski kapital i socijalne politike (zapošljavanje, obrazovanje, socijalnu zaštitu i zdravstvenu zaštitu)
 - Druge prepreke za konkurentnost i rast i sa njima povezane prioritetne mere strukturnih reformi

2. Metodološki okvir za razmatranje ključnih prepreka za društveno-ekonomski razvoj

- Ne postoji opšteprihvaćena metodologija za analiziranje prepreka za društveno-ekonomski razvoj
- Na osnovu postojećih metodologija, prepreke za društveno-ekonomski razvoj mogu se podijeliti na dve međusobno povezane grupe:
 - prepreke horizontalnog tipa, kao što su javne finansije, finansijski sistem, tržište rada i poslovno okruženje
 - prepreke vertikalnog tipa, kao što su energetika, saobraćaj, poljoprivreda, turizam

2. Metodološki okvir za razmatranje ključnih prepreka za društveno-ekonomski razvoj

- Kako analizirati prepreke za društveno-ekonomski razvoj?
 - Izradite sopstvenu procjenu prepreka za razvoj u svakoj od 13 oblasti strukturnih reformi iz ERP-a. Ta procjena bi trebalo da se zasniva na uporednoj analizi glavnih razvojnih pokazatelja (za poređenje koristite druge zemlje Zapadnog Balkana i EU)
 - Posvetite posebnu pažnju novim preprekama za razvoj koji su možda nastali u kontekstu krize izazvane kovidom-19, ratom u Ukrajini, kao i na prepreke i prilike za realizaciju zelene i digitalne tranzicije
 - Koristite Dijagnostički alat OECD-a za ERP (*ERP Diagnostic Tool*) u kome se mogu naći praktične smjernice na ovu temu

2. Metodološki okvir za razmatranje ključnih prepreka za društveno-ekonomski razvoj

- Kako prioritizovati prepreke za razvoj / mere strukturnih reformi?
 - Glavne prepreke za razvoj su one koje predstavljaju najveće izazove za društveno-ekonomski razvoj zemlje (njenu konkurentnost, ekonomski rast, stvaranje radnih mesta i socijalnu inkluziju)
 - Prioritetnim merama strukturnih reformi moraju se djelotvorno rješavati naprijed navedene glavne prepreke za razvoj. Te mjere moraju imati punu političku podršku i biti potpuno integrisane u fiskalne programske dokumente te zemlje
 - Koristite Alat za prioritizaciju ERP-a (*ERP Prioritization Tool*) koji je izradio OECD i u kome se mogu naći praktične smjernice na ovu temu

3. Ključne prepreke za društveno-ekonomski razvoj Bosne i Hercegovine prepoznate u različitim izvorima

- U svojoj ocjeni iz aprila 2012, EK je prepoznala sljedeće tri glavne prepreke za društveno-ekonomski razvoj Bosne i Hercegovine:
 1. *Visoka strukturna nezaposlenost i konstatno visoka stopa emigracija kao rezultat nedovoljno funkcionalnog sistema obrazovanja zemlje.*
 2. *Slabo biznis okruženje je rezultat ekonomske i institucionalne fragmentacije, nedostatka vladavine zakona kao i neadekvatnog i nekonzistentnog zakonskog okvira.*
 3. *Ekonomska aktivnost javnog sektora negativno utiče na ekonomiju usljed svog neefikasnog menadžmenta*

3. Ključne prepreke za društveno-ekonomski razvoj BiH prepoznate u različitim izvorima

- DATI PREGLED GLAVNIH PREPREKA ZA DRUŠTVENO-EKONOMSKI RAZVOJ ZEMLJE PREPOZNATIH U RAZLIČITIM MEĐUNARODNIM I DOMAĆIM IZVORIMA KAO ŠTO SU:
 - MEĐUNARODNE FINANSIJSKE INSTITUCIJE (PRIMERA RADI, SVETSKA BANKA ILI EBRD)
 - DRUGE MEĐUNARODNE ORGANIZACIJE (PRIMERA RADI, OECD)
 - DOMAĆI DRŽAVNI IZVORI
 - DOMAĆI NEZAVISNI IZVORI

4. Širi spektar ključnih prepreka za društveno-ekonomski razvoj Bosne i Hercegovine

- Pri konceptualizovanju šireg spektra prepreka za rast i konkurentnost Bosne i Hercegovine vrijedi početi od:
 - procjene ERP-a te zemlje koji je u aprilu 2022. izradila EK
 - preporuka sa ministarskog sastanka iz maja 2022.
 - analize prepreka za razvoj i konkurentnost koje su prepoznale druge međunarodne i domaće institucije
 - saznanja eksperata o konkretnoj zemlji
- Početni spisak glavnih prepreka za rast i konkurentnost trebalo bi da zadrži 5 do 6 prepreka

4. Širi spektar ključnih prepreka za društveno-ekonomski razvoj Bosne i Hercegovine

1. **Neatraktivan biznis ambijent**, visoki porezi na rad, nefleksibilne politike tržišta rada, neujednačena saobraćajna infrastruktura, energetska neefikasnost (WB).
2. **Slabe javne politike i podsticaji** su usmjereni prema državnom umjesto privatnom sektoru, javna potrošnja ima prioritet u odnosu na investicije, a uvoz u odnosu na izvoz (WB).
3. **Vlasti ne koriste dovoljno dugoročne mogućnosti zaduživanja** kod finansijskih institucija za kapitalne projekte u putnu infrastrukturu i zelenu energiju imajući u vidu nizak nivo javnog duga. (IMF)
4. **Okvir za javne nabavke je neadekvatan i sklon korupciji**. Slabosti u upravljanju vlasti doprinose ekonomskoj neefikasnosti odvrćajući strane direktne investicije. (IMF)
5. **Nedostatak političkog konsenzusa** za reforme koje će unaprijediti poslovni ambijent, kreirati jedinstveni ekonomski prostor i integrisati BiH na međunarodna tržišta je ključna prepreka putu visokog ekonomskog rasta. (IMF)

5. Ključne prepreke za rast i konkurentnost Bosne i Hercegovine svedene na zahtjeve ERP-a za period 2023-2025.

- Početni spisak od 5 do 6 ključnih prepreka za rast i konkurentnost prioritizacijom treba svesti na 3, kao što se traži Smjernicama EK za period 2023-2025.
- Proces prioritizacije bi trebalo da podrazumijeva diskusiju između učesnika u seminaru uz moderaciju eksperta CEF-a. Za to se mogu koristiti različite nastavne metode, uključujući i kviz znanja

6. Predlog strukture prioritetnih reformi Bosne i Hercegovine u kontekstu ERP-a za period 2023-2025.

- Načela za artikulisanje predložene strukture prioritetnih mera reformi (u velikoj mjeri zasnovana na Smernicama EK za izradu ERP-a za period 2023-2025)
 - Ovim mjerama bi trebalo da se pruži podrška dugoročnom modelu rasta koji je resursno efikasan, niskougljeničan i otporan u odnosu na ekološka i zdravstvena pitanja
 - Mjere bi trebalo da budu usmjerene na sve preporuke usvojene na Ministarskom savjetu iz maja 2022. koje se odnose na program strukturnih reformi Bosne i Hercegovine
 - Mjere bi trebalo da budu zasnovane na ključnim prepoznatim preprekama za konkurentnost i rast
 - Opšte načelo je da bi za svaku od 13 oblasti strukturnih reformi trebalo izraditi najmanje jednu mjeru, ali nije neophodan uslov
 - Oko polovine mjera bi trebalo da se odnose na jednu ili više glavnih prepreka za rast i konkurentnost

6. Predlog strukture prioritetnih mjera reformi Bosne i Hercegovine u kontekstu ERP-a za period 2023-2025.

Broj predloženih prioritetnih mjera reformi po oblastima reformi:

1. Upravljanje javnim finansijama: 3
2. Zelena tranzicija: 1
3. Digitalna transformacija: 1
4. Poslovno okruženje i smanjenje sive ekonomije: 1
5. Istraživanje, razvoj i inovacije: 0
6. Reforme u oblasti ekonomskih integracija: 0
7. Reforme energetskeg tržišta: 0
8. Reforme transportnog tržišta: 2
9. Poljoprivreda, industrija i usluge: 3
10. Obrazovanje i veštine: 3
11. Zapošljavanje i tržišta rada: 1
12. Socijalna zaštita i inkluzija: 0
13. Sistem zdravstvene zaštite: 0